

İSVİÇRE FREIBURG KANTONU, YENİ HUKUK YARGILAMA KANUNU

Yazan : *Ord. Prof. Sabri Şakir ANSAY*

İsviçre'de bugün dahi usul kanunlarının federâl değil, kantonâl olduğu malûmdur. Freiburg kantonunun 1849 tarihli Hukuk Usulü kanunu ahiren 28.Nisan.1953 tarihinde değiştirilmiş ve yeni kanun 1.Ocak. 1955 de yürürlüğe girmiştir. Yeni kanunun nihai tasansı sabık federâl Mahkeme kâtibi ve bugün Freiburg Üniversitesinde Profesör Dr.H.Descendux tarafından hazırlanmış ve modern ruh taşıyan bir başarı olmuştur. Bu çalışmada başlıca 1918 tarihli Bern Hukuk Yargılama Usulü Kanununu ve 1947 tarihli Federal Mahkeme Hukuk Usul Kanununu ve 1947 tarihli Federal Mahkeme Hukuk Usul Kanunu örnek tutulmakla beraber Freiburg kanununun icabettirdiği hususî münasebetlere uygun bir istiklâl de muhafaza edilmiştir.

Hemen hemen bütün yeni Usul kanunlarında görüldüğü üzere Freiburg'un bu yeni Usul Kanununda da tahkikatın idaresi hususunda Yargıca mühim bir iktidar verilmektedir ; Yargıca elverişli bir tahkikatı ve davayı sür'atle yürütmeyi temin yolunda hükümler konmuş, evvelce avukatlar arasında mutad olan müddetler hakkındaki anlaşmalar men edilmiştir. Yargıç, hâl icaplarına göre tarafların ileri sürdükleri maddi vakalar bakımından ve kezalik beyyineler bakımından bıraktıkları boşluklara nazarı dikkati celbedebilecektir. Bu suretle dâvada şekli bir hakikatın değil, mümkün olduğu kadar maddi bir hakikatın elde edilmesine çalışılmıştır.

Bizim usul kanunumuzda hâkim olan prensibe uygun olarak Freiburg'un yeni usul kanunu da ihtimalî ve terdidî dediğimiz eventuel prensip üzerinde kalmış ve fakat bunu oldukça tâdil etmiştir. Yeni vakalar ve yeni ispat vasıtaları eğer bunların daha önce mahkemeye arzı mümkün değil idise ilk derecedeki tahkikatın sonuna kadar ve hatta istinaf derecesinde ileri sürülmesine müsaade edilmiştir.

Gıyapta gelmiyen tarafın hakları mümkün olduğu kadar nazara alınacaktır. Eski kanunda gıyaba bırakma hakkın sukutunu mucip olmakta idi.

Bugünkü kanunlar umumiyetle yargıca beyyineleri serbestçe takdir hakkı vermektedir. Yeni Freiburg usul kanunu da kanun hilâfını tasrih

etmedikçe bu prensibi kabul eder. Taraf veya şahit yemine dâvet edilmiş olsa dahi böyledir. Freiburg yeni Hukuk Usulü Kanunu taraf isticvabını da ispat vasıtası olarak almıştır. İngiltere, Avusturya ve Almanya'da ve İsviçre'nin bir çok kantonlarında kabul edilmiş olan bu isticvap usulü bilindiği üzere bizim kanunumuzda bir başkalık arzeder.

Şahadet beyyinesine yeni Freiburg usul kanununda genişçe yer verilmiştir ; şu suretle ki muayyen kimselerin, bilhassa yakın akrabaların şahadetten çekinme hakları mahfuz olmak üzere her lüzumlu olan temiz kudretini haiz kimse şahit olabilir.

Yeni Freiburg hukuk usulü kanununda tesbit davaları ikamesine de imkân verilmiştir, böylece tesbite müteallik hükümlerde ita edilebilecektir, fakat tahrik dâvaları yoktur, zaten bu dâvalara tamamiyle demode olmuş gözile bakılabilir.

Kanuni yollardan olmak üzere Freiburg hukuk usulü kanununda istinaf derecesi vardır. Bu derece Ant mahkemelerinin (2000) franktan yukarı olan kararlarına karşı kabul edilmektedir.

Eski kanuna göre münazaa istinaf mahkemesinde bütün şümulu ile arzedilebilirdi. Bu mahkeme aşağı derece mahkemesinin hükmünü, diğer taraf istinaf etmemiş olsa bile istinaf edenin aleyhine olarak da bozabilirdi. Yeni kanun istinaf mahkemesinin münazaayı ancak tarafların talepleri dahilinde tetkik edebileceği noktî nazarı benimsenmiştir.

Yeni kanunda hususî yargılama yollarından yalnız basit yargılama usulüne ve ihtiyatî tedbirlere mütellik hükümlere tesadüf edilir. İcra ve İflâs hukukuna müteallik haller için seri yargılama usulü muhafaza edilmiştir.

İntikal hükümlerinden olmak üzere yeni Freiburg hukuk usulü kanunu, yeni kanunun meriyetinden önce derdest bulunmuş olan davaların eski kanuna göre neticelendirilmesini emreder. Ancak yargıcın davanın idaresine müteallik olan selâhiyetleri ve dâva muamelelerinin şekli bakımından mühim istisnalar yapmıştır.